



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet**

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &  
Festos, ab ipso Auctore confectus

**Stengel, Georg**

**Ingolstadii, 1651**

Capvt L. Vniuersum monstris ornari, Pygmæis & Gigantibus, ac enormiter  
fortibus; ostenditur.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-45686**

in nomine Domini: egressiq; sunt duo vrsi de saltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros. Quòd si caluitium vitio vertere adedò est graue, quantum malum erit, irridere alterius monstrositatem miseratione longè digniorem? à qua explodenda satis nos deberet terrere, quòd impium sit, Dei opus contemnere.

CAPVT L.

Vniuersum Monstris ònari, in Pygmaeis & Gigantibus ac enormiter fortibus ostenditur.

**N**E quis autem existimet, Deo caussas non esse, tales vel defectus, vel effectus naturæ Mundo inferendi, reperit D. Augustinus, & Dionysius Carthusianus quamdam in ipsa monstrorum deformitate, venustatem. Si quidem contraria se mutuò cõmendant, faciuntq; gratiora. Quemadmodù ergo gratiam lucis extollit obscuritas noctis; & morbi ostendunt beneficium sanitatis; vmbræq; & atrii colores picturæ augent amænitàtem; dum eminentiora quæque distinguunt, & differentiâ colorum, alternâ vice, se se excitante, opposita iuxta se posita clariùs elucescunt; ita & ea, quæ feèda sunt, dum res pulchras cõmendant, faciunt ad decorem atque elegantiam vniuersitatis. Qui scenicis spectaculis volunt delectare, non tantùm Gratias, sed etiam Furias, & cum aulicis rusticos in theatra inducunt. Et mulieres interpoles, vt facie candida esse videantur, nigrâ tæniâ collum inumbrant. Ad eundem modum etiam Mundus iste visibilis nò formosarum modò, sed etiam deformiter exorbitantium rerum, velut intermedijs, exornatur. Nam, præter varietatē, etiam habent ista deformia elegantium commendationem. Eò pulchriora sunt prata, quò pictiora, ipsa florum herbularumq; diuersitate gratiam conciliante. Quin & raritas quoque habet lepòrem; & animum admiratione percellit, quidquid est inusitatum. Vnde, sicut in picturis, ita in creaturis monstrorum parerga conciliant ornamentum.

Igitur esto, non censeatur in se pulcher Pygmaeus, qui

Rrrr

pede

I.

S. Augustin.  
l. 16. de ciuit.  
c. 8. Dionys.  
Carth. lib. de  
venustate  
Mundi. c. 9.

II.



pede non est altior uno; neque venustus putetur, qui Polyphemus, (quippe nemo cupit de gente Myrmidonum esse, aut de numero gigantum; notariq; se putant, qui, periocum, vel Longini, vel frustum hominis, aut Abbreuiati, Grilliue nuncupantur;) nihilominus tamen hæc ipsa vniuscuiusq; deformitas, hic excessus, aut defectus vsque adeò fecit ad ornatum vniuersi; vt in Principum aulis, pumili, instar simiorum, in oblectationem alantur; & gigantem circumducere, multis sit lucrosus. Vt enim satietas fastidium, sic raritas parit delectationem. In *Aegypto*, inquit Nicephorus, natus est homo infra incredibilem statura breuitatem consistens, sub Theodosio: ac talem quoque, nostra ætate, vidi ipse, pro monstro habitum, quem breuis admodum statura mulier in lucem edidit. *Aegyptius* tam breuis fuit, vt per dici similis esset. Neque ingratum spectaculum erat, si cum illo globus hominum conuersaretur, & ad contentionem excelsus colluderet. Porro, quod mirabile dictu est, prudentia ei inerat, qualis homini formoso competit; quippe cui corporis exilitas ea de re nihil ademisset. Vox à Musis non abhorrebat: sermo mentis generosam spectandam exhibebat. Non vixit ad annos viginti quinque. Ita tunc Deus, vel de homuncione homines rapuit in admirationem. Quod & nostra ætate præsignis ingenij & artis calchographus Callot, in monstruosissimè gibbosorum masculorum imaginibus fecit: quos incredibili lepore, cum sesquipedali naso, cum promontorio ventris, & curuitate pedum, in cœnaculis, in atrijs, in porticibus, in hortis magnates depingi iubent; & aspiciunt aduenæ cum voluptate. Potest ergo etiã in deformitate, ac in rebus minimis ars ornatusq; maximus existere. Sicut autem ad sapientem architectum pertinet, non tantum firmam, sed etiam pulchram domum extruere; ita spectat ad vniuersi conditorem, Mundum, quem potentia sua produxit, sapientia variatum condecorare. Hæc supellex est tantæ domus: immò isti sunt minorum gentium inquilini; qui plerumq; quò sunt corpore depressiores, eò masculabile se se magis, supra ceteros mortales, extolunt. Siquidem paruum vas citò ebullit. Ceterum quæ pusillorum hominum sint comoda, Gueuarra lepidè recensuit, mihi propositum est, Dei

Nicephor.  
lib. 12. c. 37.

ad hunc  
lib. 12. c. 37.  
ad hunc  
lib. 12. c. 37.

II

opera



opera defendere; non dare istis occasionem superbiendi; aut iocando ludere.

Barbarè eiusmodi hominum aliquem, ad oblectationem suam, adhibuit, Pesto in Hungaria recepto, Solimannus, qui maximis usus itineribus in Pannoniam peruenit, adductosq; ad se Christianos captiuos circiter octingentos, paucis demitis, crudeliter trucidari iussit. Erat in ijs procera statura Noricus miles, hunc in Germanorum contemptum iussit pumilioni, vix militis eius genua capite attingenti, necandum tradi. Erat hoc fœdissimum spectaculum, virum fortissimum, imbecilla nani manu, per visum & iocum, crebris ictibus humi prosterne, & agrè tandem, præ virium imbecillitate, iugulari. Huiusmodi spectaculo immanissimi Turcarum Principes sese suauiter oblectabant. Et hic quidem Solimannus id sibi iucundum esse ostendebat, vt magnum parui faceret, paruum magni æstimaret.

Alij humanioribus modis oblectationem è pusillis his ceperunt. Cardanus refert, pumilionem, virum perfectæ ætate, cubiti longitudine in pſittaci cauea, in Italia fuisse ostentatum. Curiosè spectatam puellam, nouem annorum, & à se quoque spectatam scribit Albertus, quæ magnitudine vnus anni videretur. M. Antonius quoque ad pompæ ornatum Sisiphum pumilionem, intra bipedalem staturam, ingenio viuacem fertur habuisse. Augustus autem adolescentulum honestè natum bipedali minorem, Lucium nomine, scribitur, spectaculis exhibuisse. Canopas certè in delicijs fuit Iuliæ neptis Augusti, duos pedes & palmum longus. Cuiusmodi etiam fuisse aiunt Andromedam Iuliæ Augustæ libertam. Quin, hitam parui adeò sæpe magni æstimari sunt, vt etiam mortui in ipsis sandapilis spectarentur. Siquidem Manius Maximus & M. Tullius equites Romani, qui binum cubitorum fuere, Varrone teste, defuncti adibantur, eosq; se in loculis asseruatos vidisse testatur Plinius. Et, vt idem memorat, fuerunt semipede maiores sub Angusto Pustio & Secundilla, quorum corpora miraculi gratiâ asseruata sunt in conditorio Sallustianorum hortorum. Cur hæc non mirarentur homines, cum Deus sæpe mirabilior sit in paruis, quàm magnis? tot enim

R III 2 motuum

III.

Laurent. Sur.  
Comment.  
rer. in orbe  
gestar. Anno  
1541.

IV.

Cardan. de  
subtilit. lib.  
de Hom. ne-  
cessi. & forma.  
Idem Card.  
lib. 8. de va-  
riet. rer. c. 43.

Plin. l. 7. c. 16

Ibidem



motuum, & sensuum, & cogitationum organa in exiguum includere corpus, est maioris operæ, si res ipsa spectetur, quam in grandem quamdam capacitatem. Quod videre est etiam in rebus artefactis: vt si quis Iliadem totam in nucem condatur, vel sub muscæ ala quadrigam. Deniq; vel Ethnicus docuit, nihil tam paruum esse, quod non gloriam parere possit.

Plin. lib. 15.  
nat. hist. c. 14.  
V.

Dion. lib. 60.

Quin sæpe etiam ipsa vel paruitas, vel deformitas parit utilitatem. Asinius Gallus, Drusi frater vterinus, vt de eo ex Dione accepimus, etsi Claudio Augusto insidiatus esset, non tamé extremo supplicio, sed exilio tantum multatus est; idè, quia nec ad suum facinus exercitum parauerat, neque pecuniam contraxerat: item quòd statura minima ac summa deformitate velut monstruosus despiceretur, ridiculusq; magis quam metuendus esse videretur. Rideantur sanè monstra, dummodo rideantur ad incolumitatem. Huic Asinio contentus profuit, periisset, nisi fuisset monstruosus. Alijs quid obfuit staturæ breuitas? quam tollere non fuit in illorū potestate.

Matth. 6. 27.

Michael Riccius lib. 1. de Francor. regib.

*Quis vestrum, ait Seruator, cogitans potest adycere ad staturam suam cubitum vnum?* At ipsa breuitas nonnullis nomen fecit. Refert enim Michael Riccius, Pipinum, qui Childerico rege fugato, ex Austrasia migrans prætorij præfectus creatus est, tam breuem corpore fuisse, vt *pusilli* cognomen illi inditum sit. Quòd si verò exiguitas staturæ alijs non nomen, tamen gratiam dedit, vt Menestrati apud Lucillum in Græcis Epigrammatis; & Faustulo apud Ausonium, qui ita in eum iudit:

*Faustulus insidens formica, vt magno elephanto*

*Decidit, & terre terga supina dedit.*

*Moxq; idem ad mortem est multatus calcibus eius,*

*Perditus vt posset vix retinere animam,*

*Vix tamen est fatus: Quid rides improbe liuor,*

*Quòd cecidi? cecidit non aliter Phæthon.*

VI.

Quàm multi nihil haberent, quod inter confabulandum loquerentur, nisi in masculos dicta dicerent? nisi eorum utilitates dipulo differrent, & nescio quas non instituerent comparationes? Nimirum existimant, eos qui parua norunt tangere, optimos esse iaculatores. Aliter iudicauit Christus, qui postquam



postquam interrogauerunt discipuli: *Quis, pater, maior est in regno caelorum? aduocans paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. Et qui susceperit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Scilicet quæ oculis apparent magna, miratur mundus. Deus autem intuetur cor. Non enim, ait, cogitationes meæ cogitationes vestrae: neq; via vestra via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cali a terra, sic exaltata sunt via mea a vijs vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris.* Hinc, quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Manifestè hoc mundo est demonstratum, in pugna & victoria Dauidis, contra vastum illum & gloriosum militem, gigantea superbia incedentem. Quanta hinc, ô Superi, moles stetit corporis! cuius longitudinem aiunt sex cubitorum cum palmo fuisse. Cubitus autem, si rationem Græcorum sequamur, duos pedes habuit, sin Latinorum, sesquipedem. Hæc se carnea moles lorica textit quinque millium siclorum ponderis: lanceam autem instar iugi textorij, & in hasta ferrum seu cuspidem sexcentorū siclorum habuit. Quàm Martius fuit iste gigas? quàm ferreus homo! quàm clamorosus & iactabundus Polyphemus? quàm minax terror? quàm veteranus bellator? quantis viribus hastam inorquebat? quantis passibus terram tremefecit? quàm metuendis vocibus territauit astra? At inde obuiam venit huic Herculi inermis ouium pastoreculus, inidoneus armis gestandis, solo baculo, lapidibus, & funda armatus. Hunc rufum adolescentem contempsit Philisthæus. Sed mox sensit, vter fortior esset; humi deiectus, capite amputato, & in triumphum portato. Ita nimirum in maius superbi illius gigantis dedecus cederebat, imbelli adolescentis manu cecidisse.

Matth 18. 2.

Isa. 55. 8.

1. Cor. 1. 27.

1. Reg. 17.



cidisse. Ita res diuinis potius, quam humanis viribus ascri-  
 bebatur. Quid non dictum, quid non cantatum, quid non fa-  
 ctum, qui non erecti arcus triumphales, qui non applausus,  
 quæ non acclamationes excitatæ fuissent, si Saul rex sua ipsius  
 manu huic gigantem prostrauisset? Nunc autem palam agni-  
 tum est, in nomine Domini caelum exprobatorem, fugatos ho-  
 stes, victoriam obtentam fuisse. Et maior est gloria, per pa-  
 rum posse patrare magna. Hoc pacto, etiam posterioribus  
 sæculis, Edgarus Britannorum rex statura pusillus, Rinardum  
 Scotorum regem staturæ paruitatem sibi exprobrantem ad sin-  
 gulare certamen prouocans, ei ostendit, virtute se, non sorte  
 electum regnare. Et Iouius in vita Baiazetis I. refert, à Galea-  
 cio Gonzaga, statura admodum pusillo, itidem singulari cer-  
 tamine, superatum esse Caroli VI. regis marschalcum Bucic-  
 aldim Gallum, hominem gigantem magnitudinis; qui ea-  
 propter voto se obstrinxit, arma se amplius non induturum.

Fulgos. lib. 3.  
 cap. 7.

VII.

Plin. l. 7. c. 2.  
 nat. hist.

Tam magnus cum sit in paruis Deus, laudandus est eti-  
 am ab illis terræ Indiæ partibus, in quibus *Spithamæ Pygmaei*  
*narrantur, ternas Spithamas longitudine, hoc est, ternos doctantes*  
*non excedentes, salubri celo, semperq; vernante, montibus ab Aegia-*  
*lone oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoq; prodidit. Fa-*  
*ma est, insidentes arietum caprarumq; dorsis armatos sagittis, veris*  
*tempore, uniuerso agmine ad mare descendere, & oua pullosq; earum*  
*alium consumere: ternis expeditionem eam mensibus confici, aliter*  
*futuris grecibus non resisti. Casas eorum luto pennisq; & animum*  
*putaminibus construi.* Scholiastes in tertium Iliados scribit eos  
 in extrema parte Ægypti, Aristoteles in Æthiopiæ regione  
 Troglodytica habitare, subireque cauernas, & ob eam causam  
 Troglodytas vocari, fabulamque esse negat, quod vulgò  
 de statura eorum deque pugna cum gruibus fertur. Homerus  
 & Strabo Æthiopiæ illis partem tribuunt, Mela Arabiam.  
 Quod quidam tradunt, eorum mulieres quinto anno parere,  
 senescere octavo, vel, teste Alberto Magno, triennio *gigere,*  
*ostennes mori,* ut adeò breuitas vitæ breuitati staturæ respon-  
 deat, fabulam olet, cum nos quinquaginta & sexaginta anno-  
 rum pumilos spithamæos viderimus, qui et si non probant esse

Aristot. lib 8  
 de hist. ani-  
 mal c. 12.

Vide Lud. Vi-  
 uem in lib 16

S. Aug de ci-  
 uit. c. 8.

Mela. l. 3 c. 4.

Albert. Mag.  
 lib 7. anim. l.  
 tract. 1. c. 6.

certum



certam similitum masculorum & femellarum nationem; saltem euincunt, talem esse posse. Quæ si est, à Deo est ad Mundi ornatum varietatemque facta. Siquidem *vnus est Creator omnipotens, & rex potens, & metuendus nimis*, qui sapientiam suam effudit super omnia opera sua, & super omnem carnem, secundum datum suum. Igitur, quicumque vis sapere, *Iustifica pusillum & magnum similiter*. Magna sunt cæli decora sol & luna, sed minus ornata esset illa domus beatorum, si non etiam minoribus ignibus vndique exsplenderet.

Hic ornatus enormi etiam proceritate perficitur: adeo vt à satrapis multis, iridem inter exquisita, gigantes ingenti prodigalitate alantur. Omitto ceteros, infra inferendos, hic sufficiet *Maximilianus Cæsar*, qui, An. 1511. vt loquitur *Surius*, comitia indixit, apud *Augustam*, ubi illi oblatum est vir quidam prodigiosa vastitatis & crassitudinis, atq; incredibilis ingluuii: ita vt integrum vitulum crudum, vel ouem incoctam vna deuoraret; & tamen necdum famem expletam diceret. Ferunt hominem *Borealis regionibus* orsum fuisse, ubi, ob locorum frigora, solent homines esse educiores. Similem refert *Zonaras* mulierem *Thracem*, sub *Iustino* extitisse. Ad elegantiam aulæ, & curiositatem conuenarum hi gigantes erant; vt & ille, (si fabulosus non est) qui à *Solino* dicitur repertus cubitorum trium atque triginta: & illi *India* populi, qui adeo proceri sunt, vt *Elephantos* velut equos facillima insultatione transiliant. Vt autem ea præteream, quæ *Thomas Fazelli* *avronius* scribit, de gigantibus eorumq; origine, quàm multa stupendæ magnitudinis ossa in *Sicilia* reperta sint; neque ea huc reponam, quæ ex *Philostrato* alijsq; solent recenseri de gigantis cuiusdam cadauere, quod duodecim, & alterius quod viginti duorum, & tertij quod triginta cubitorum fuisse fertur, enormitatis iridem propemodum fidem superantis: certè *D. Augustinus* testatur, se vidisse, in littore *Vticensi* molarem gigantis dentem, adeo magnum, vt dissectus ad formam & magnitudinem vsitatorum nostra ætate dentium centuplo maior potuerit iudicari. Quare vtique & gigas ille, cuius dens tantus est repertus, centuplo maior fuit quàm homines, nostra ætate, vsitati.

Eccli. 1. 8.

Eccli. 5. 18.

VIII.

*Surius in Commento, Anno 1511.*

*Zonaras in Iustino, Solin. c. 4. & cap. 25 De maiore puella vide Vinc. lib. 31 c. 125. Thom. Faz. dec. 1. lib. 1. c. 6. & dec. 2. lib. 1. cap. de rebus Siculis.*

*S. Augustinus lib. 19. de ciuit. c. 9.*

ti. Si



A. Gell. lib. 1.  
Noct. cap. 1.Plin. l. 7. nat.  
hist. c. 16.IX.  
2. Reg. 17. 4.

ti. Si enim Pythagoras, comprehensa mensura Herculanæ pedis, quanta longinquitas corporis ei mensura conueniret, secundum naturalem membrorum omnium inter se competentiam, modificatum est: atque ita id colligit, quod erat consequens; tantò fuisse Herulem corpore excelsiorem, quàm alios, quantò Olympicum stadium ceteris pari numero factis anteiret: cur non, eadem proportionis ratione habita, ita in modulanda status longitudinis, quæ gigantæ præstantia fas esset rationari? Plinius profectò ait, in Creta, dum terræ motu quidam mons disrumpetur, cadauer quadraginta sex cubitorum stans fuisse repertum, quod alij Orionis, alij Otij fuisse crediderunt. Orestis etiam corpus, oraculi iussu refossum, cubitorum septem fuisse historici tradunt. Iam verò ante annos propè mille, ait idem Plinius, *ex ille Homerus non cessauit minora corpora mortalium, quàm profusa conqueri. Neuij Pollionis amplitudinem annales non tradunt. Sed quia populi concursu panè interemtus esset, prodigij vice habitum.* Tantæ fuit, videre prodigiosè procerum, voluptatis.

Alij præter hos gigantes, sunt etiam ad vilitatem. Talem, vt paulò priùs indicauimus, Goliath Israëlitis Philisthæi opposuerunt, qui stans clamabat aduersum Phalangas Israel, & dicebat eis: *Numquid ego non sum Philisthæus?* Perterrita hæc vox, & ista viri armis, velut ferreo quodam monte, tecti vestitas, tota castra, quæ putabant se Stentorem audire, aut Polyphemum, immò Enceladum aliquem intueri: *Audiens enim Saul & omnes Israelita sermones Philisthæi huiusmodi, stupebant & metuebant nimis.* Ita metuendus erat olim Pallas Euanthri filius, cuius cadauer ingentis magnitudinis, magnum habens vulnus in pectore, Romæ, tempore Henrici III. Imp. An. 1057. repertum est. Ita se se etiam metuendas exhibens vmbre defunctorum: quæ quia longæ, vt plurimum solent hominibus comparere, Hebræis occasionem dederunt, vt illis, velut prouerbij loco, idem esset, *apud Gigantes, quod est, apud mortuos.* Hinc Prou. 21. 16. legimus: *Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur:* Vbi cœtus gigantum, est cœtus mortuorū, sicut & Prou. 2. 18. vbi habet vulgatus textus: *Ad inferos semita ipsius:* alij ex Hebræo verunt:



tunt: *Ad gigantes.* Aiunt enim ex Glossario Philonis, dictionem *Raphai* gigantes sonare. Terribile ergò quiddam est gigas, si vel proceritas aspiciatur; ne dum si vires exerat. In literis Indicis, quibus Sinarum res complexus est, memorat Melchior Nugnez Societatis nostræ Sacerdos; in Paquin, vrbe regia, portarum custodes quindecim pedes esse altos, giganteæ utique proceritatis. Enimuerò testatur idem author, alijs literis, An. 1555. regem Sinarum quingentos eiusmodi gigantes alere corporis sui custodes. Quapropter vsque adeò non sine causa creati sunt enormiter magni homines, ut non modò ex raritate pariant intuentibus delectationem, sed etiam grande, apud grandes, emolumentum largiantur. Quale & ab illo promanauit, qui à S. Maclouio ad vitam renocatus, & baptismo tinctus mira de alterius vitæ statu aperuit. Sed hoc emolumentum naturam superauit, & alteri vitæ profuit.

X.

Alij gigantes viribus corporis vtiles pariter atque mirabiles extiterunt, in quorum numerum meritò veniunt illi, qui, si non sunt veri gigantes, fortitudinis tamen sunt giganteæ. Galecium, siue Galeotum (Cl. Marius Aretius Galeotum nominat) Bardasium Catanensem Patritium memorat Thomas Fazellus, singularibus naturæ incrementis euectū, admirabili corporis magnitudine eò proceritatis excreuisse, ut communem hominum staturam, verticesq; omnium non iam ut Saul, sed, ut Atlas quidam cælum sustentaturus, humeris superaret. Huius robustis lacertis ac teretibus membris, vniuersaq; corporis magnitudini par virium robur habitusque adeò respondebant, ut tota eius compago, exactissimo naturæ ingenio exculta elaborataque esse videretur. In vno hoc homine, multa erant spectacula. Nam, præter excelsi corporis eminentiam, etiam alia eminebant. Nemo erat illo hastæ lapidumque iactibus prior; nemo lanceâ fortior; nemo saltu expeditior. Equo ac pede bellator acerrimus. Neque illi situs, quò minùs fortitudinis suæ experimenta ederet, officere potuit. Armatura enim ponderosa oneratus galeatusque humi stans, sinistra ephippium, dextera hastam militarem tenens strenuo saltu in equum insiliebat. Vultis aliquid ampliùs?

Cl. Marius  
Aretius in  
Siciliæ Cho-  
rographia.  
Tho. Fazell.  
lib. 3. cap. 1. de  
rob. Sicul.  
decad. prior.

SSS

Alinum



Asinum præterea magna lignorum congerie, siue quacumque aliâ farcinâ grauem, manibus è terra in altum extollebat. Duo insuper è robustissimis simul aggrediebatur, dumque alterum attrectaret, alterum genibus compressum vrgebat, neque ante desistebat, quàm priùs hunc, deinde illum pedibus subjiciendo amborum manus post terga vinciret. Hæc ab hoc accipiebatur oculorum voluptas, ad quam accessit etiam utilitas. Cùm Plumbinum Florentinorum, eo tempore, oppidum ab Alfonso Aragoniæ & Siciliae rege obsideretur, à tribus hostium equitibus petitus erat Galetius, ille, vt ostenderet, membrorum robori animi quoq; decus adesse, vnum ex eis gladij capulo seminecem equo excussit; alterum citato equo medium amplexus, ephippio extractum humi prostrauit; tertium vel cubito percussum in fugam conuertit. Idem singulari certamina quater duellans, bis in Italia, bis in Gallia Transalpina, toties victor euasit. Addit Aretius, eum *ad gigantis staturam accessisse, humaniq; corporis nostra ætatis vires excessisse*; & tanti fuisse roboris, vt equum, sine fræno, incitatissimè currentem, transversam trabem amplexus, cœxis cruribusque ventrem eius constringens sisteret. Quod etiam de Carolo Gonzaga inter nostri temporis heroes legimus. Talis erat & Ænotherus gigas ex Durgia Sueuiæ pago oriundus, qui, vt scribit Auentianus, sub Carolo Magno militauit. Is manu tam strenuus erat, & robore tam firmus, vt hostes in modum fœni demerere, & in morem auicularum hastâ velut cuspide fixos suspendere soleret. Quanta vis est in talibus, tanta calamitas est, si dici possit: *Cessauerunt fortes in Israël*. Phryges, non Phrygiæ, in bello, exiguntur, & qui tela, non telas tractare didicerunt. Saul in regem eligendus, *ab humero & sursum eminebat* super omnem populum. Sub imperio magni Can regnum est, in quo moris est, eum eligere in regem, cui sunt prolixissimi vngues, vt scribit Monteuillanus. Putant enim magnos vngues in dolis aquilinae, & fortitudinis esse argumentum.

XI.

Plin. lib. 34.  
hist. nat. c. 7.

Accedit ad hanc utilitatem, quòd è grandibus his diuina quoque gloria grandescat. Famæ causa, *mole excogitata videmus statuarum, quas colossos vocant, turribus paræ*. Præcipue

Auentin. l. 4.

Iudic. 5. 7.

1. Reg. 9. 21

Monteuill.  
pag. 250.



Cap. L. Vniuersum Pygmaeis, Gigantibus, alijsq; monstris ornari. 697

autem magnitudinis & laudis fuerunt, apud Rhodios, apud quos maximè celebratus est is, qui Soli sacer est habitus. Vt ab imaginis suæ enormitate maiestatem sibi faceret, ipse Nero colosseum se pingi iussit. In Ægypto structuræ ex quadratis lapidibus admirandæ, & vltra omnem excessitatem, quæ manu fieri posset, fastigiata fuerunt, pyramides dictæ, sub quibus reges sepeliri voluerunt, vt magnos ibi sitos esse, tumulorum ostenderet magnitudo. Et palatia alta quid aliud loquuntur, quàm à magnis ea dominis fuisse ædificata? Est autem & homo quoddam *adifseium*, vt Hebræi loquuntur. Laudabilis est igitur in magnis corporibus hominum Plasmator, & quidera magis, quàm in pueris colostratis, aut viris euiratis. Vt enim in cælo maior quædam dignitas apparet, quàm in terra, quæ est instar puncti cælo comparata; ita quoque viri grandes atq; fortes aliquid dignitate plenius præ se ferunt, quàm pumili, qui tantùm frustum esse, aut punctum hominis videntur. Est enim etiam in paruis magnus sit Deus, vt diximus, & Zachæus *statura pusillus* animo fuerit excelsus, tamen oculi mortales rebus magnis magis implentur, quibus aspectis, pronissimum est dicere: *Magna opera Domini*. Rarò audiuntur homines staturæ procerioris optare, vt sint breuiores; breuiores autem id sæpissimè optant, vt sint longiores. Sed quia nemo nostrum *cogitando potest adycere ad staturâ suam cubitum vnum*, calceus subere altissimo subsutus debet implere, quod pedi deest; vt quem natura breuem fecit, sutor faciat longiorem.

Quoniam igitur *magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis*, etiam magna quædam vel corpora, vel robora voluit esse in Mundo. Idcirco, ante diluuium *gigantes erant super terram*, & post cataclismum laudati sunt *Emim, populus magnus, & validus, & tam excelsus, vt de Enacim-firpe, quasi gigantes crederentur*. Og quoque *rex Basan de stirpe gigantum* dicitur fuisse, vti & *Saph*, & aliorum gigantum saepe fit, in diuinis litteris mentio. Sed mihi ante omnes memorandus est Samson, si non statura, saltem viribus gigas, qui, vt D. Augustinus ait, *Hebraorum iudex, cum mirabiliter fortis esset, putatus est Hercules*, Et, teste Philastrio, *Pagani fortes viros ex*

SSSS 2 Samsonis

Idem l. 36. 74

Luc. 19. 3.

Psal. 110. 2.

Luc. 12. 23.

XII.

Psal. 144. 3.

Gen. 6. 4.

Deuter. 2. 10.

2. Reg. 21. 18.

S. Augustin.

l. 18. ciu. c. 19.

Philast. lib.

de Hærel. 6. 8.



Samsonis figura usurpantes, Hercules nuncuparunt. Ac sanè multa inter Samsonem atq; Herculem conueniebant, tempus, locus, vires, labores & ærumnæ. Eodem vtrumq; sæculo vixisse innuit Eusebius, cuius hæc sunt: *Mihi videtur Hercules & Samson non multum inter se distare tempore: siquidem ambo circa Truiscaptiuitatem fuerunt.* Et D. Augustinus: *His temporibus Hercules in Tyria, aliàs Syria, clarus habebatur.* Eodem ferè vtrumque loco celebrem fuisse Cicero docet & Herodotus, apud quos Hercules à Tyrijs & Palæsthinis colebatur, Tyrijs autem & Philisthinis Iudæa, in qua Samson floruit, contermina erat. Competunt & vires, & labores, & ærumnæ, & ipsæ picturæ. Hercules fertur in prima jam ætate, adèd fuisse robustus, v. uel in cunis duos angues, arctato gutture, eliserit. De Samsonescribitur: *Creuit puer, & benedixit ei Dominus, cepitq; Spiritum Domini esse cum eo.* Quia heroica animi & corporis fortitudine eum donauit. Hercules fingitur adamantinas inferorum portas effregisse, vt inde Cerberum catenis vincitū in auras extraheret: Samson ab hostibus obsessus *apprehendit ambas portas fores cum postibus suis & sera, impositasq; humeris suis portauit ad verticem montis, qui respicit Hebron.* Hercules etsi apud Omphalem seruijt, & effeminatus est, robur tamen corporis non perdidit, sed Cacus, & Nessus, aliq; monstra etiam effeminatus interfecit. Samson, etsi Gazæ meretricatus mortaliter peccauit, tamen retinuit suam fortitudinem supernaturalem, qua impositas humeris vrbs portas in montem tulit. Siquidem fortitudo hæc erat gratia gratis data, non gratū faciens. Quare vnà cum peccato mortali poterat consistere. Sita enim erat in eius Nazaræatu, id est, in coma intonsa ac abstinentia à vino & sicera. Cùm ergo fornicatio non sustulerit eius Nazaræatum, neq; fortitudinem eius tolli necesse fuit. Hercules non gladio, non hasta, sed claua armatus, Samson itidem neque ense, neq; lancea, sed asini maxilla, qua tamquam claua mille Philisthæos mactauit, instructus pingitur. Verque leonis domitor, leonis exuias mericus est; ille tamen victori suo pellem, iste dapem dedit. Tametsi autem Hercules Nemeæum illum, & Manalium alterum terribiles ambos, Samson tantum

Euseb. Præfat. in Chron.

S. August. l. 18 de ciuit. c. 12.

Cic. lib. 3. de Nat. Deor.

Herodot. l. 1.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.

Iudic. 13. 24.



catulum leonis dicatur occidisse; nihil id adimit eius viribus, quia catuli leonum ob maiorem famem, & iuuenilem animositate sunt grandibus sauiiores. Leoni praecipua generositas, tunc, cum colla armosq; vestiunt iuba, ait Plinius. Herculem nouerca Plin. l. 8 c. 16.  
Iuno, Samsonem dolosa Dalila, illa odio, haec ficto amore agitauit. Hercules Centaurum, Hydram, ceruam aripedem, Harpyias, seu Stymphalides aues, aliaq; monstra superauit; Samson Acalonitarum, Gazæorum, Philisthinorumq; aliorum impetum fregit. Hercules in monte Oeta mortem ultro suscepit; suscepit & Samson. Ac, ne Abyla & Calpe Herculis quoque columnæ in Occidente positæ deessent, Samson apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramq; earum dextera, & alteram laua tenens ait: *Moriatur anima mea cum Philisthim, concussisq; fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, & ceteram multitudinem, qua ibi erat: multoq; plures interfecit moriens, quam antè viuus occiderat.* Qua in re fortior fuit Hercule, qui se ipsum occidens peccauit, non peccauit autem Samson, quia, vt S. Augustinus respondet, occidit se Dei S. August. l. 7 de ciuit. c. 21.  
instinctu: *Spiritus, inquit, latenter hoc iusserat, qui per illum miracula faciebat, adeoq; hic preces eius exaudivit, & pristina fortitudinem ad id faciendū restituit.* Cum ergo Deus vires illi ad hanc ruinam faciendam supernaturaliter suppeditarit, credibile est, Samsonem, tamquam publicum populi sui iudicem vindicemque, priuatam excæcationis suæ ultionem, etiam ad Dei honorem, & Reipublicæ bonum retulisse. Non ergo peccauit tunc Samson, quia columnas domus suæ concussit, vt eius ruina insignem suis Deiq; hostibus cladem inferret, laudesq; Idolo Dagon à Philisthæis, ob se captum attributas adimeret, Deoq; vero restitueret. Non itaque propriè & Physicè se occidit, vt; Ajax, qui in gladium incubuit, aut sicut Hercules, qui in rogam sponte se coniecit, sed permisit se duntaxat communi cum hostibus ruina opprimi, sicut postea Eleazar, qui regium Machab. 6. elephantem subiens occidit, eiusq; ruentis mole obrui se permisit, vt populum liberaret. Quamobrem neq; morali etiam 46.  
imputatione se ipsum occidit, quippe directè destinauit occidere omnes principes Philisthinorum, vnaq; magnam populi hostilis Ita Franc. Vi-  
toria Relect. 10. de Homi-



eid. Dom. So-  
to lib. 2. de  
Iust. q. 9. art.  
7. Leon. Lef.  
l. 2. de Iustit.  
cap. 9. dub. 6.  
num. 33.

S. Ambros.  
ap. 70.

Macrob. lib. 1.  
Saturn. c. 10.

Psal. 18. 6.

hostilis partem ( tria enim millia, oppressa sunt ) se verò ipsum indirectè & permissiuè duntaxat voluit eadem clade inuolui, quam euadere non potuit. Quod facinus, sicut heroicæ fortitudinis fuit, ita & magna pro præteritis culpis erat poena & satisfactio. *Non eligitur*, inquit Caietanus, *in huiusmodi casibus mors propria in se ipsa, sed per se eligitur mors hostium, & concomitans propria mors toleranda admittitur, propter bonum ultionis. Sic princeps exercitus prostraturus hostes, mortem propriam concomitantem non respuit.* Neque milites se se morri in acie exponentes dicuntur se ipsos, sed hostem velle occidere. Sine vlla igitur conscientia scrupulo in campum prodire possunt praeliaturi; immò cum magna fortitudinis gloria pedem conferunt. Qua de causa D. Ambrosius de Samfone ita loquitur. *Et si incomparabilis in hac vita fuerit, tamen in morte se ipsum vitæ, & insuperabilem gessit animum, ut contemneret, & quasi pro nihilo haberet vita finem omnibus formidolosum. Virtutis igitur summi, quòd victoriarum numero diem clausit, nec captiuum exitum, sed triumphalem inuenit. Denique non telis, sed cadaueribus hostium pressus humatus est, proprio tectus triumpho.* Si ergò virtus militis, gloria est ducis; si solis claritas est claritas conditoris, rectissime Deus & in Hercule, si quis vniquam fuit, laudatur, & in Samfone. Nam & nomen vtriusq; in hoc consentit. Quemadmodum enim apud profanos scriptores Hercules symbolum solis exitit; ita vicissim apud sacræ linguæ autores Samfon idem est, quod sol latitia, vel quod paruum sol. Reuera Herculem solem esse, ait Macrobius, *vel ex nomine claret. Hercules enim quid aliud est, nisi heras, id est, aëris cleos? Quæ porro aliæ aëris gloria est, nisi solis illuminatio; cuius recessu profunditate occultitur tenebrarum? Præterea sacrorum administrationes apud Ægyptios multiplici actu multiplicem Dei asserunt potestatem, significantes, Herculem hunc esse.* Hinc illis duodecim labores Herculis, sunt duodecim Zodaici signa, per quæ sol quotannis currit tamquam fortissimus Hercules, immò tamquam quidam gigas. Vnde Dauid, vbi ostendit à cælis gloriam Dei enarrari, solem, atque inde Numinis claritatem se se hominibus patefacientem ita describit: *In sole posuit tabernaculum suum*



Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo: Exultauit ut gigas ad currendum viam, à summo calo egressio eius: Et occur- sus eius usq; ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius. Samsoni nascenti mater diuina inspiratione edocta nomē im- posuit, D. Chryostomo teste; significat enim *Samson*, solem ut dixi, *latitiae*, vel *gandij*, itemq; *paruum solem*; quem Deus oriri fecit Israelitis, per Philisthinos oppressis, & in tenebris tristitiae sedentibus, ut eos noua luce libertatis & felicitatis perfunderet. Merito ergo hunc Samsonem Paulus etiam inter veteris testamenti heroes collocans, à fide, & fortitudine lau- dauit. Quem secutus S. Ambrosius ait: *Cum diuturna iniuria longa subiectionis ita essent depressa Hebraorū pectora, ut nullus virili ingenio ad libertatē animos tollere auderet, ortus est illis Samson diuino oraculo praedestinatus, magnus vir, nec in pluribus numeran- dus, sed in paucis praestantissimus, & quod sine ulla controuersia sit, viri bus corporis omnium primus; eoq; ingenti admiratione nobis spe- ctandus à principio; non illa qua temperantia & sobrietatis iam in- de à pueritia vini abstemius praclara insignia dedit; nec illa, qua in- tonso capite Nazaraeus sacra diu seruauit custodia; sed ab adolescen- tia, qua in alijs atas mollior, in hoc egregia atque supra humanum modum perfecta virtutis stupenda facinora effecit, quibus diuini oraculi mox aperuit fidem, quod non perfunctorie tanta eum an- teisset gratia, ut descenderet Angelus per quem ortus eius prater- stem parentibus annunciaretur, futuri regimen & praesidium suis. Nam granibus iam diu Palaesthinorū imperijs affluēbantur. Adeo non solum magnae virtutis, sed etiā magnae fuit vtilitatis Sam- son, qui solus in medio campo pluribus centurijs praestabat: quamquam is vtiq; miraculum potiùs, quàm monstrum fuit; & si in gestis tam mirabilibus non erat monstruosus, erat tamē prodigiosus. Appositè igitur, hoc loco, est commemoratus, tamen si eius fortitudo non in gigantea corporis mole, sed in capillis sita erat. Nec enim hic confugere volo ad fabulas Hebraeorum, apud quos Rabbi Simeon Hacchafid audeat dicere, Samsonem non solum fuisse gigantem, sed etiam gigantem tam enormem, ut illi numquam parem viderit Mundus. Scri- bit enim humeros eius tam fuisse latos, ut vnus ab altero sexa-*

S Chryso. st.  
hom. 8 in  
Ioan.

Hebr. 11. 32

S. Ambros.  
ep. 24. ad Vi-  
gilium.

R. Simon.  
Hacchafid in  
Suta. cap. 1.

ginta



496 Cap. L. *Vniuersum Pygmæis, Gigantibus, alijsq; monstris ornati-  
ginta cubitis distaret. Quod mendacium sexaginta cubitis di-  
stat à veritate.*

XIII.

Itaque quod diuinus codex in Samfone, id profani scri-  
ptores in Hercule ostendere voluerunt, & in alijs quoque fa-  
bulis, quas de viris fortibus excogitauerant; quos finxere gi-  
gantes, vel monstris viribus homines fuisse; vt de Sigono-  
tho, Goffredo dentato, Amadiso eiusq; fratribus, de Orlan-  
do, Rugerio, Rodomonte, Sigfrido corneo, Wolfardo, Il-  
fungo monacho, & mille alijs. Virgilius certè Turnum indu-  
xit, qui è terra saxum adè ingens sustulerit, atque in Æne-  
am vibrarit, vt

Virgil. lib. 12.  
Æneid.

*Vix illud lecti bis sex ceruice subirent,*

*Qualia nunc hominum producit corpora tellus.*

Nihil hîc dicam de Aloeo, Encelado, Tityo, Orione,  
Atlante, Antæo, Briareo, Gyge, Oromedonte; omittam  
Astneum, Ephialtem, & quos *parsu terra nefando*

Virgil. lib. 1.  
Georg.

*Caumq; Iapetumq; creat, sauumq; Typhoca,*

& reliquos *Titanas ausos rumpere imperium Iouis,*

Plutarch. in  
vit. Romuli.  
Crinit lib. 15.  
cap. 3.

veris hoc argumentum historijs potest absolui: & vel in illa fo-  
la Samsonis robur exprimitur, quam Plutarchus & Crinitus  
referunt, de Cleomede Astypalæo, qui Lacchum Epidamni-  
um pugilem, armatū vnico ictu inermis occidit, occisi latera  
aperuit, & iniecta manu eduxit intestina. Ob quam ferita-  
tem, cum à iudicibus in ius vocaretur, per forum abiens, co-  
lumnam, qua ludi litterarij domus fulciebatur, dissecit, eaq;  
ruina pueros omnes adobruit. Quis hunc non dicat alterum  
Samsonem?

XIV.

Testatur Solinus, Varronem in relatione prodigiosa for-  
titudinis annotasse, Tritanum Samnitum gladiatorem natura  
fuisse, qui & rectis, & transuersis neruis, non modò crate-  
pectoris, sed & manibus cancellatis & brachijs omnes aduer-  
sarios leui tactu, ac pænè securis congressibus vicerit, eiusque  
filium militem Cn. Pompeij pari modo natū, ita spreuisse ho-  
stem prouocantem, vt inermi eum dextera & superaret, & ca-  
ptum digito vno in castra Imperatoris sui reportaret. Et quo-  
niam sermo nobis est de ijs, qui *fortes facti sunt in bello, non ta-  
cebo*

Hebr. n.



cebo hic Georgium Castriotum, partis Albanæ Principem, quem Turci propter rerum gestarum magnitudinem Ischenderbegum, hoc est, Dominum Alexandrum nominauerunt. Alexandria enim hodie Turcis *Ischendrie* est. Hunc Ischenderbegum Paulus Iouius affirmat, numquam detrectasse pugnam; numquã hosti terga vertisse; nullo vnquam in discrimine metu occupatum; numquam vulneratum, nisi leui semel sagitta in cruce fuisse, cum tamen contra duos potentissimos imperatores Turcicos, Amurathem & Machometem, perpetua bella gesserit, & non solum eorum impetus sustinuerit, sed septem eorum clarissimos duces è purpuratorum Bassarum ordine acie deuicerit, & castris exuerit. Hunc Castriotum, addit Iouius, supra duo hominum, vel, vt Barletius scribit, tria millia barbarorum, præsertim diuersis prælijs, sua manu interfecisse, quando singulis tantum ictibus singulos, qui congressi essent, conficere consueffet, quod prægrandi ponderosoq; acinace tam validè, quàm peritè vteretur, quo medios hostes ad umbilicum proscindere, transuersos diuidere solebat; & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum, artus facillè detruncaret. Quorum immanium vulnerum truculentiam hostes, qui ex prælijs euasissent, cum Bizantij in aula, admirantibus cunctis enarrarent, Machometes ipse, illum potentis dexteræ inusitatæq; violentiæ gladium videre cupiuit impetrauitq; facillè à Georgio, vt sibi Byzantium mitteretur. Talem namq; eius esse temperaturam prædicabãt, vt eius ictu nulla vel ferrea corporum munimenta sustinerent. Aiunt alij, eum Machometi nunciari iussisse; *mittere se quidem gladium suum illi, non item dexteram suam, sine qua gladius nihil posset.* Tanta autem inusitata virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ, post mortem eius, potiti Epiro, sepulchrum ipsius, apud Lissum quærirarent, admirabundiq; vsque adeo piè venerarentur, vt eruta demum sepulchro tanti herois ossa non sine superstitione diriperent, cum quisque se bello inuictum turumq; fore crederet, si frustulũ ex ossibus inuictissimi Imperatoris in amuleto è ceruicibus suspensum siturus in prælium gestaret. Hæc pleraque Iouius. Barletus scribit, prælium inituro,

Leonclausius  
in pandectis  
Turcicis.

Paul. Iou. in.  
elogijs illustr.  
virosum.

Barlet. lib. 8.  
de vita & eius  
gestis.

Tccc

præter



præter cetera mirabilia mutati vultus signa, ei labrum inferius  
scindi solitum cum copia multa sanguinis. Defunctus est hic  
heros anno ætatis LXIII. Christi MCCCCLVI. die Ianuarij  
XXVII.

XV.

Sapi. 13. 3.

Horum talium vel immanitas corporis, vel animi ma-  
gnitudo, ostendit, quanta sit Dei magnitudo. Hercule enim,  
& Orionem, ob talia, ad sidera vsque transtulerunt. Quorum  
si specie delectati, deos putauerunt: sciant quanto his dominator ce-  
rum speciosior est. Speciei enim generator hac omnia constituit. Ant  
si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam  
qui hac fecit, fortior est illis: à magnitudine enim speciei & creatu-  
re, cognoscibiliter poterit creator horum videri. Qui proinde in  
illis etiam est laudandus. Et utique artificem laudat, qui opus  
illius laudat. D. Aurelianum, memorat Flavius Vopiscus sta-  
tura procerum, & neruis validissimis fuisse, viturque testimo-  
nio Theoclij, manu sua, bello Sarmatico, vna die quadragin-  
ta & octo interfecisse; diuersis autem diebus, ultra nongentos  
quingenta. Ob quam fortitudinem pueri in Aurelianum  
cantiunculas composuerunt, & choros, quibus, diebus festis,  
militariter saltitarent, in hunc modum instituerunt. Mille,  
mille, mille; mille, mille, mille decollauimus. Vnus homo mille, mil-  
le, mille, mille decollauimus. Mille, mille, mille visat, qui mille,  
mille occidit. Tantum vini habet nemo, quantum fudit sanguinis.

1. Reg. 18. 6.

Et cum Francos deinde domuisset, denuò cecinerunt. Mille  
Francos, mille Sarmatas semel occidimus. Mille, mille, mille, mille,  
mille Persas quarimus. Ad eundem ritum olim, cum reuertere-  
tur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres, de vniuersis  
urbibus Israel, cantantes chorosq; ducentes in occursum Saul regis,  
in tympanis lætitiæ, & in sistris. Et præcinebant mulieres ludentia  
atq; dicentes: Percussit Saul mille, & Daud decem millia. Quæ  
laus, cum homini daretur, Deo & Domino exercituum data est.

Iudic. 7. 20.

Qui enim agnoscunt, vnde veniat fortium fortitudo, clamant:  
Gladius Domini, & Gedeonis. O quàm ingrati, & quàm horum  
immemores sunt, qui multos audiunt præclaros in bello viros,  
& factis verè gigantes, insignia facinora edidisse, neque ta-  
men idcirco Deo laudes gratesque dicunt! Quid in paruis fa-  
cient,



cient, qui neque corpora, neque facta magna nôrunt æstimare? Aliter ille censuit, qui dixit: *Dominus fortitudo plebis suæ;* Psal. 27. 8.  
& alter: *dedit Dominus ipsi Chaleb fortitudinem.* Quam quia Eccli. 46. 11:  
Deus dat, à Deo petere; & si dedit, Deo in acceptis referre debemus, neque de corporis proceritate, statura, viribusque insolescere; ne donis illum suis offendentes, ad iram & vindictam prouocemus.

Quippe etiam in his potentiam suam facit manifestam, vt dicere debeamus: *Non est fortis sicut Deus noster;* coram quo, *gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ.* Ita enim, potens est, vt potentes deponat de sede sua, & excelsos hos possit humiliare. *Magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus: Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplina inuenerunt: propterea perierunt.* Demonstratum est hoc in illis, qui dixerunt: *Venite, faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad calum, & celebremus nomen nostrum.* Sed diuisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas terras, & cessauerunt adificare ciuitatem. Ex qua historia Poëtæ fabulam texuerunt, de terrigenis gigantibus, qui regnum cæleste affectârint, & tentârint Deos inde detrudere. Apud quos coniu-rati calum rescindere fratres,

*Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,  
Scilicet atq; Ossa frondosum imponere Olympum.  
Ter pater extructos deiecit fulmine montes.*

Virgil. lib. 1.  
Georg.

Fingunt etiam, huius rei causa, Deos omnes mutatis formis delituisse,

*Emissumq; ima de sede Typhoea terra  
Cælitibus fecisse metum, cunctosq; dedisse  
Terga fuga.*

Donec ad Phlægram

*Iuppiter omnipotens misso perfregit Olympum  
Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossa;*

Ouid. lib. 1.  
Metam.

Sepultaque sunt totis montibus dira periurissimorum mortali-um corpora. Ac vt appareret, potentes potenter tormenta passuros, (*Fortioribus enim fortior instat cruciatio*)

Sapi. 6. 9.



Virgil lib 3.  
Æneid.

Fama est, Enceladi semustum fulmine corpus  
Urgeri mole hac : ingentemq; insuper Ætnam  
Impositam, ruptis flammam expirare caminis ;  
Et fessum quoties mutat latus, intremere omnem  
Murmure Trinacriam, & calum subtexere fumo.

XVII.

Iob. 26. 5.

Matth. 25. 41.  
4. Reg. 1. 10.

Leon. Lessius  
l. 13. de per-  
fect. diu c. 7.  
post. Ioseph.  
à Costa lib. 1.  
c. 19. de nat.  
noui orbis,

Hæc quidem fabulæ, quæ docent, superbos alijsque sce-  
leribus coopertos, vel dignos esse, qui diluuiò obruantur, ve-  
dici possit : *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum  
eis* : vel etiam tota terra, ad hunc modum, in inferno sepeli-  
endos, ubi eos formidabilis illa sententia, *Discedite à me, male-  
dicti*, fulminabit. Quid aliud contigit militibus illis, quibus  
Elias dixit : *Si homo Dei sum, descendat ignis de celo, & deuoret  
te, & quinquaginta tuos* ? Et, ut historijs rem confirmemus,  
*Legimus*, inquit Leonardus Lessius, *etiam in historia Peruanæ,  
gentem quamdam gigantea magnitudinis huic flagitio (Sodomita-  
rum) deditam simili modo igne celesti fuisse absumtam: descendisse  
enim è celo specie visibili iuuenem instar solis splendens, qui fulmini-  
bus superne in eos vibratis omnes deleuerit; ita ex traditione maio-  
rum narrare incolæ, & etiamnum reperiri vestigia adustionis, tum  
in saxis, tum in ossibus eorum, qui extincti. Et nostra memoria in  
Pegu India Orientalis, cum populus esset innumerabilis, & aliquot  
millionibus capitum censetur, varijs cladibus ad maximam pau-  
citatem est reductus: cuius causa non videtur alia, quam quod huic  
sceleri præ ceteris populis fuerint addicti. Quod si Deus istud pecca-  
tum adeò seuerè in infidelibus illis, eius iustitiam & præcepta igno-  
rantibus, vindicauit, & in ipsa vindicta tot ire sue vestigia im-  
pressa reliquit: quid expectandum Christianis, qui post tot beneficia  
diuinitus accepta, post notitiam diuine voluntatis, post tot vitiorum  
exempla ab illo non abstinent? Tanta profecto eos manet tormento-  
rum acerbitas, ut acrimonia supplicij Sodomorum illius comparati-  
one leuis merito videri possit, si iusto examine pensitentur.*

XVIII.

Cælius lib. 5.  
cap. 21.

Ne porro istiusmodi homines, aut ob immanium corpo-  
rum pulchritudinem & amplitudinem, aut ob robur ac vires  
suas insolescant & superbiant, & ipsi celo arma inferant, alijs  
etiam modis diuina prouidentia tales aut deiecit, aut extirpa-  
uit. Milonem Crotoniatam tradunt, egisse omnia super quam  
homo



homo valet. Dum constitisset, nemo eum è vestigio educebat. Målum tenenti nullus digitis poterat extorquere. In Olympia bouem per stadium, retento anhelitu portauit, quem icu nudæ manus, strauit, victimamq; fecit; eumq; solidum, qua mactauerat die, solus non grauatim, & sine nausea absumsit, ne pugno fortior, quàm stomacho videretur. Hic tamen tam nervosus athleta, vt sciret aliquem se in mundo existere fortiorem, Titormus bubsequa, procero corpore, & portentosis viribus, famam robusti habuit. Voluit Milo oculis experiri, an famæ res ipsa responderet. Eo igitur præsentem, Titormus in Euenum descendens permagnum arripuit lapidem, quem ad se protraxit, & inde rursus propulit, bisq; & ter hoc ipsum effecit: postea erexit, erectumq; & humero impositum ad quinquaginta vlnas transportauit. Hunc autem lapidem vix emouebat Milo. Aliud postea roboris sui argumentum exhibuit Titormus. Maximi enim tauri pedem corripuit, furentemq; & inde proripere se cupientem constantissimè retinuit. Quod videns Crotoniates: *O Iuppiter*, inquit, *an alterum nobis profeminasti Herculem hunc?* Multum valet ad supercilium ponendum, habere parem; plurimum autem videre superiorem. Sed non victa est vis Milonis ab homine tantum, superata est & ab arbore. *Viribus ille*

*Confusus perijt admirandisq; lacertis.*

Ita adeo ipsa illi exitio fuit firmitatis suæ confidentia. Gellium audiamus. *Milo*, inquit, *Crotoniensis athleta illustris, quem in chronicis scriptum est, Olympiade prima coronatum esse, exitum vitæ habuit miserandum & mirandum. Cùm jam natu grandis artem athleticam desisset, iterq; faceret forte solus in locis Italie siluestribus; quercum vidit proximè viam patulis in parte media ramis hiantem. Tum experiri, credo, etiam tunc volens, an vlla sibi reliqua vires adessent, immisis in cauernas arboris digitis, diducere, & rescindere quercum conatus est, ac mediam quidem partem discidit, diuellitq;. Quercus autem in duas diducta partes, cùm ille quasi perfectò, quod erat connixus, manus laxasset, cessante vi, redyt in naturam: manibusq; eius retentis inclusisq;, stricta denuo & cohesa dilacerandum hominem feris præbuit. Quàm bene huic dictum fuisset? Fortior a te ne scrutatus fueris.* Tttt 3 Quem-

Idem Crilius  
lib. 11. c. 69.

Iuuen Satyr.  
10.

A Gell. l. 14.  
Noct. c. 16.

Eccli. 3. 22.



XIX.

Psal. 34. 10.

Gen. 46.

Quemadmodum autem gigantes isti, aut fortes ab hominibus metuuntur, ita & ipsi supra se habent Deum, quæ debent metuere; & ad quem nos possumus ab illis pressi confugere, exemplo illius, qui dixit: *Omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi? Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum & pauperem à diripientibus eum.* Hac de causa Iacobo Patriarchæ in Ægyptum proficiscenti dixit: *Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum.* Ego Pharaones in mea habeo manu; possum eos tibi placare; possum fluctibus operire. Pari pacto in fortibus alijs, ac robustis, immò in ipsis gigantibus opprimendis potentiam suam exercuit. Ex Iulio Capitolino didicimus alijsq; historiarum scriptoribus, Maximinum tyrannum Alexandri Seueri optimi Imperatoris interfectorem & successorem, ea proceritate atq; robore fuisse, ut octo pedes digito egrederetur; pollice ita vasto, ut vxoris dextrocherio annuli vice vteretur. Quia etiam hamaxas manibus attrahere; equis pugno dentes solvere; calce crura frangere; lapides tophicios digitis friare; arbores minùs annosas dirumpere posset. Qua de causa ab alijs Milo Crotoniates, ab alijs Hercules, Antæus à nonnullis est appellatus. Ob hanc tam grandem corporis staturam & militare robur peritiamq; pugnandi, affirmat Herodianus, eum ad imperium ascitum esse. Sed magna est virtus, Dei donis uti posse. Maximinus iste, iste Hercules, & Antæus, viribus in tyrannide abusus, ita mox plerisq; inuisus fuit, ut illum alij Cyclopem, alij Busridem, alij Scyronem, nonnulli Phalarim, multi Typhonem vel Gigem appellarent. Itaque non crudelitatem tantùm, verùm etiam stultitiam & superbiam cum potentia coniunxit. Erat enim illi persuasum, nisi crudelitate, imperium non teneri; quæ tyrannorum est sapientia. Accessit stultior superbia. *Neg, enim, ait Capitolinus, fuit crudelius animal in terris, omnia sic in viribus suis ponens, quasi non posset occidi.* Adeò nimirum mortalium oculos tumor exæcat, ut naturæ atque conditionis suæ obliuiscantur. Sed docuit luculenter diuina manus, eum qui sibi immortalitatem promiserat, mori, & occidi posse. Immò docuit & Poëta, qui



qui, illo praesente, in theatro, Græcos versus recitauit, quorum hæc erat sententia. *Qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur. Elephas grandis est, & occiditur. Leo fortis est, & occiditur. Tigris velox est, & occiditur. Cave multos, si singulos non times.* Vates fuit Poëta: nam quod dixit, accidit. Postquam enim Maximinus Aquileiam diu, magnis viribus, sed irrito conatu, oppugnauit, more ferarum, quæ vulneratæ magis efferantur, crudelior erga suos milites euasit. Illi itaque immanitatis impatientes, eum vnà cum filio trucidauerunt. Potuit ergo occidi, & occisus est, qui voluit tot occidere. Sic *ar. 1. Reg. 2. 4. cui fortium superatus est.* Quin sæpe etiam citò superatus est.

C. Marius, tempore Gallieni, à militibus ex fabro ferrario Imperator factus est. Fuit is tam robusti corporis, vt Trebellius Pollio scribat, *Nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendum fortiores fuisse, cum in digitis nervos videatur habuisse, non venas.* Fertur enim & plaustra venientia digito salutari repulisse; & fortissimos quosq; digito ita afflixisse, vt non secus ac querni ligni, vel clauis ferreæ ictu percussi dolerent. Multas res collisione duorum digitorum contriuit. Tam firmus ipse fuit. Quàm autem firmum illius imperium? Prima die factus est imperator, secunda visus est imperare; tertia desijt & imperare, & viuere, occisus à milite illo, qui eius quondam, in fabrilis officina operarius fuit; nec sine scommate; vnà enim & dictum hoc accepit: *Hic est gladius, quem ipse fecisti.* Dici igitur de hoc triduano Imperatore potest, quod M. Tullius de Consule Vatinio iocosè lusit; *Eo nimirum Imperatore, magnum ostentum accidisse, nam nec brumam, nec ver, nec astatem fuisse.* Hæc Numinis non solum potentia, sed etiam prouidentia est, vt tyrannos & tollere è medio possit, & non sinat esse diu, ne diu tyrannicè dominantur. Hoc enim de eo dictum est: *Non dabit in aeternum fluctuationem iusto. Tu verò, Deus, deduces eos in puteum interitus. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Plura qui eiuscemodi vult exempla, librum peculiarem Ioannis Cassionis de Gigantibus, Thomam Tho. Fazell. Fazellum, quin & Philippum Camerarium adeat, vnde loc. cit. ples huic argumento materia est suppeditata. Illud hoc loco, è  
D. Augu.

1. Reg. 2. 4.

XX.

Trebell Poll.  
in historia 30.  
tyrannor.

Pfal. 54. 14.

Tho. Fazell.  
loc. cit.



S. Augustin.  
lib. 15. de ci-  
uit. Dei c. 23.

D. Augustino etiam atque etiam animaduertendum est, Deum quosdã interdũ homines tam vastis corporibus nasci voluisse, vt nobis videlicet testatum relinqueretur, tam pulchritudinem corporum, quàm etiam staturæ magnitudinem viresque carnis non esse in bonis præcipuis ponenda, cum ea non minus impijs, quàm pijs sint communia. Robur igitur animi, & mentis virtus, quæ apud impios non reperitur, est magnis læcertis anteponenda. Neque quidquam contra naturam, aut naturæ authorem conqueri potest, si cui statura ingens, aut virium negata est magnitudo, cum nulli negatum sit, quod maius est, virtutem possidere.

XXI.

Cælius lib. 7.  
cap. 56.

Denique, ne illi etiam ipsi, quibus à Deo datus est membrorum valor, existiment se omnia posse, atque vt inde etiam ceteri minorum gentium homuli multò magis suam agnoscant imbecillitatem, declarat diuina sapientia, etiam illas ipsas exoticas mortalium vires, alio fine datas, multis esse in exitium, quia sunt in præsumptionem: Sicut enim vino, auro, ingenio, alijsq; à Deo donis acceptis, ita & viribus corporis abutuntur. Fit igitur erga eos iustissimè seuerus, erga quos ingratos fuit munificus. Polydamantem athletam Græcorum monumentis proditum est, velut Samsonem aliquem, inermi manu, in Olympo monte, insolitæ magnitudinis leonem confecisse. Memorant eundem etiam in armenta boum intrasse, & inibi taurum magnitudine insignem altero posteriorum pedum arripuisse, ferocientemque, & præarabido impetu profilientem, non dimisisse prius, quàm in eius manu vngulam reliquerit. Scribitur etiam quadrigas tota vi concitatas constantissimè retinuisse. Qua fortitudinis fama permotus rex Darius, Artaxerxis filius, virum magnæ mercedis pactione Susa pellicuit. Eò cum venisset Polydamas, tres omnium Persarum fortissimos, qui vnà ex prouocatione arma susceperant in aduersum, solus contrucidauit. Cui inusitato robori confidens, dum fortè fortuna, cum aliquot alijs in spelunca recumberet ad mensam, conuulsusq; supernè scopulus ruinam minaretur, & omnes ad fugam impelleret, solus ibidem remansit, forsperans, vt saxum decidens facile sustineret, quo tamen oppressus



pressus est. Hæc Cælius recenset, de Polydamante, qui Samsonis æmulator veriùs, quàm imitator fuit; ille enim, ruinam in caput suum excitans vicit; iste victus est, dum ruinam voluit prohibere: sed sunt multi tales temeritate, non virtute, Atlantes; qui in humeros suscipiunt, quod ferre non possunt, audacia sua opprimendi. His cælestis vindex, qui *superbis resistit*, plagam post plagam infert, & vires vnà cum vita aufert, luculenter demonstrans, se omnibus gigantibus, gigantem esse validiorem; vt talis dicere cogatur: *Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas*; ille nimirum, qui gigantum, omnium est fortissimus; & non tantùm in minimis maximus, sed etiam maximis omnibus maior esse cognoscitur, quando vel in fortibus, vel in magnis rebus cognoscitur. Vt sunt etiam Balææ, Orææ, aliaque monstra marina, quorum quædam dicuntur in oculorum peripheria sedecim vel viginti pedes continere; quæ cum tam magna sint, tamen ab homine dominantur & capiuntur. Vnde intelligitur, non modò quàm magni sint, quibus dictum est: *dominamini piscibus maris*, sed etiam multo que magis ille, qui est *Dominus vniuersorum, in quo condita sunt vniuersa, in calis & in terra.*

Iob. 16. 15.

Conrad. Lycosthen. in chronico Chronicor. l. 2. De Prodigijs.

Gen. 1. 28. Coloss. 1. 16.

CAPVT LI.

*Climata celi, regiones terræ, imaginationes vehementes, aliaque naturales, Monstrorum caussa.*

**D** Rectorem Mundi pertinet etiam suam cuique rei indolem permittere, aliamque; alij pro diuerso loco & conditione, legem & naturam dare. Aliud cælum alium transfundit genium; alia terræ alios pariunt mores; immò alios quoque inducunt colores. Namque *Ethiops vicini sideris vapore torrerit, adustisq; similes gigni, barba & capillo vibrato, non est dubium. Et aduersa plaga mundi atque glaciali, candida cute esse gentes, flauis promissas crinibus: truces verò ex celi rigore has & illas mobilitates habentes. Ipsorum crurum argumento, illis in supera succum renouari, natura vaporis: his in inferas partes de-*

I.  
Plin. l. 2. nat. hist. c. 78.

Vuuu pelli.